Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 11.10.2024 www.osw.waw.pl

Nowy instrument polityki surowcowej Niemiec

Aleksandra Kozaczyńska

2 października ruszył nabór wniosków do banku rozwoju Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) o dofinansowanie z funduszu surowcowego (Rohstofffonds), który utworzono we wrześniu z inicjatywy rządzących. Jego wartość do 2028 r. opiewa na 1 mld euro. Dopłaty przewidziano na projekty krajowe i zagraniczne dotyczące wydobycia, przetwarzania lub recyklingu surowców określonych przez UE jako strategiczne w rozporządzeniu w sprawie surowców krytycznych (Critical Raw Materials Act; CRMA). Wsparcie w postaci różnych instrumentów finansowych ma wynosić od 50 do 150 mln euro, w jego ramach istnieje też możliwość bezpośredniego zaangażowania kapitałowego KfW przez objęcie mniejszościowych udziałów w spółkach.

Cel inicjatywy to zabezpieczenie dostaw metali i minerałów kluczowych dla niemieckich przedsiębiorstw poprzez zmniejszanie ich importu z Chin oraz dywersyfikację źródeł. Z powodu słabego rozpoznania alternatywnych jego kierunków Niemcy rozpoczęły szeroko zakrojone poszukiwania stabilnych źródeł surowców w innych regionach. Ze względu na mniej restrykcyjne prawo środowiskowe oraz znaczące efekty skali ChRL dominuje globalnie w obszarze przetwarzania wielu krytycznych surowców (metale ziem rzadkich, grafit, lit, kobalt).

Komentarz

- **Od bezpieczeństwa surowcowego zależy dalszy rozwój głównych segmentów niemieckiej gospodarki.** Wiele minerałów i metali wskazanych w rozporządzeniu CRMA ma istotne znaczenie dla najważniejszych gałęzi tamtejszego przemysłu: motoryzacyjnej, maszynowej i elektronicznej. Lit, mangan, grafit, nikiel, wolfram i inne surowce wykorzystuje się w produkcji m.in. baterii do pojazdów elektrycznych, turbin wiatrowych i paneli fotowoltaicznych – są więc one kluczowe dla powodzenia zielonej transformacji. Wedle prognoz globalny popyt na nie będzie dynamicznie rósł (szacuje się, że zapotrzebowanie na lit w 2040 r. będzie 15-krotnie większe niż w 2020 r.). Presję na aktywniejszą politykę surowcową rządu federalnego wywierał niemiecki przemysł – zwłaszcza Federalny Związek Przemysłu Niemieckiego (Bundesverband der Deutschen Industrie; BDI).
- **Utworzenie funduszu surowcowego stanowi pokłosie zwrotu w polityce surowcowej**, który nastąpił po agresji zbrojnej Rosji na Ukrainę w 2022 r. oraz równolegle ze wzrostem ryzyka konfrontacji polityczno-gospodarczej z Pekinem. Według lobby przemysłowego BDI ponad 90% sprowadzanych metali ziem rzadkich pochodzi z Chin. W latach 2013–2023 udział tego państwa w całkowitym imporcie litu do Niemiec wzrósł z 1% do

24%. Więcej tego surowca RFN kupuje jedynie od Chile. Rząd federalny obawia się, że w razie konfliktu Pekin może wykorzystać tę zależność do nacisku politycznego. Nie byłoby to działanie bezprecedensowe, gdyż w 2010 r. Chiny wstrzymały na dwa miesiące eksport metali ziem rzadkich do Japonii z powodu konfliktu na japońskich wodach przybrzeżnych. Dlatego w styczniu 2023 r. Federalne Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu wydało dokument uzupełniający kolejną, przyjętą trzy lata wcześniej, odsłonę strategii surowcowej rządu RFN. Podwaliny pod budowę długoterminowej polityki w tym zakresie położył dokument z 2010 r. (*Rohstoffstrategie der Bundesregierung*). Obecne poszerzenie strategii ukierunkowane jest na wyznaczenie ścieżki dywersyfikacji źródeł surowców oraz unijnej kooperacji w tej sferze.

- **Potrzeba znalezienia alternatywnych kierunków importu surowców strategicznych stała się powodem ściślejszej współpracy Niemiec z Francją i Włochami.** W czerwcu 2023 r. wicekanclerz i minister gospodarki Robert Habeck wraz ze swoimi odpowiednikami z tych krajów uzgodnili wzmocnienie kooperacji w polityce surowcowej. Paryż i Rzym już w 2023 r. powołały specjalne fundusze mające na celu wspieranie projektów w jej ramach (opiewające w obu przypadkach na 2 mld euro) i od miesięcy naciskały na Berlin, aby ten stworzył analogiczny instrument, który umożliwiłby wspólne zaangażowanie finansowe w zagraniczne przedsięwzięcia.
- **Opieszałość w zagospodarowaniu złóż w innych regionach świata wygenerowała obecną presję gospodarczą na Niemcy.** Niskie koszty rafinacji i wydobycia surowców w Chinach sprawiały, że przez lata przedsiębiorstwa nie rozglądały się za źródłami ich importu w innych państwach. Aktualna zmiana strategii i nowe ryzyka polityczne spowodowały gorączkowe szukanie alternatyw m.in. w Uzbekistanie, Kazachstanie (zob. *Pozyskać zasoby, uwiarygodnić partnerstwo: Scholz w Azji Centralnej*) czy krajach afrykańskich. Bogatymi złożami wielu surowców dysponuje także Australia – współpraca tego państwa z RFN w zakresie dostaw metali została nawiązana już w 2017 r. Jako przyszłego partnera surowcowego Niemiec wskazuje się też Kanadę. Pokaźne złoża litu znajdują się również na terenie RFN. Ich eksploatację wspiera kanclerz Olaf Scholz – w saksońskim Altenberg firma Zinnwald Lithium planuje zrealizować do 2030 r. jeden z największych projektów wydobycia tego surowca w Europie. Niemcy opowiadają się ponadto za zagospodarowaniem złóż litu w Portugalii i Serbii (zob. *Serbsko-unijne partnerstwo w dziedzinie pozyskiwania surowców krytycznych*) – pomimo znacznego sprzeciwu tamtejszych społeczeństw.